

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Факультет № 6
Кафедра соціології та психології

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «**Невербальна психодіагностика**»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)
(для денної та заочної форми навчання)

Харків 2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.2020 р. № 9

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 16.09.2020 р. № 6

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 18.09.2020 р. № 5

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 07.09.2020 р. №9)

Розробники:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент Твердохвалова Ю.Л.
2. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент Шиліна А. А.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри психології факультету № 7 Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат психологічних наук, доцент Старовойт Т.П.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Чепіга Л.П.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вибіркової навчальної дисципліни складена відповідно до освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Психологія (практична психологія) за спеціальністю 053 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є невербальні засоби, що необхідні для розуміння поведінкових реакцій людини щодо певної ситуації в процесі комунікації.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, антропологія, вступ в психологію, загальна психологія, психологія особистості, соціальна психологія.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Становлення невербальної психодіагностики як науки.
2. Поняття про невербальне Я особистості.
3. Уявлення про невербальні експресивні інтеракції.
4. Експресія обличчя і погляд як динамічні компоненти зовнішнього Я особистості.
5. Поза людини та її хода.
6. Характеристика людини за допомогою графології.
7. Методика проведення діагностики за почерком.
8. Викривання брехні за невербальними проявами людини.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Невербальна психодіагностика» полягає в тому, щоб сформувати у студентів уявлення про предмет візуальної психодіагностики, про феномени і закономірності вираження, про можливості розуміння особистості на основі її експресії, про способи застосування отриманих знань у практичній діяльності психолога, у регуляції соціальної поведінки особистості.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Невербальна психодіагностика» є розкриття специфіки та особливості невербальних проявів людини як соціально - психологічного явища соціально - психологічного знання, пояснення складності її будови і неоднозначність зв'язків з внутрішнім, психічним світом особистості.

Вивчення взаємозв'язків між різними компонентами невербальної поведінки людини і визначити їх діагностичні та регулятивні функції.

Звернення уваги на історію розвитку психології невербальної поведінки та її зв'язок з різними гуманітарними дисциплінами і самої психологічної науки.

Ознайомлення студентів з різними підходами до трактування взаємозв'язків між "душею і тілом" між особистісними особливостями і невербальними проявами людини.

Навчання студентів осмислювати різні феномени психології невербальної поведінки, спираючись на принципи природно – наукової та гуманітарної парадигм.

Розкриття значущості виявлених закономірностей для розуміння і вирішення психологічних проблем для розвитку прикладної та практичної психології.

1.3. Згідно з освітньою програмою здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

предмет, об'єкт, завдання та принципи невербальної психодіагностики як навчальної дисципліни; історію розвитку психології невербальної поведінки; методи, що використовує невербальна психодіагностика; основні категорії невербальної психодіагностики; особливості невербальних проявів людини; різні підходи до трактування взаємозв'язків між "душею і тілом" міжособистісними особливостями і невербальними проявами людини; значущість виявлених закономірностей для розуміння і вирішення психологічних проблем для розвитку прикладної та практичної психології.

вміти:

визначати предмет, об'єкт та завдання невербальної психодіагностики; володіти методиками дослідження невербальних проявів людини та групи; володіти конкретними методами розпізнавання індивідуально-психологічних особливостей особистості шляхом безпосереднього візуального сприйняття.

1.4. Форма підсумкового контролю – залік.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

1.5. Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	I. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК-9	Здатність працювати в команді.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
	СК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
	СК-5	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
	СК-7	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
	СК-10	Здатність адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни**Тема №1. Становлення невербальної психодіагностики як науки.**

Історія розвитку невербальної психодіагностики та її зв'язок з іншими психологічними дисциплінами. Предмет, задачі та методи невербальної психодіагностики. Експресія особистості. Взаємозв'язок невербальних проявів людини з її психологічними властивостями.

Тема № 2. Поняття про невербальне Я особистості.

Невербальна поведінка як зовнішнє Я особистості. Особливості формування розвитку експресивного Я особистості. Невербальна поведінка. Основні поняття психології невербальної поведінки. Невербальне вираження особистості.

Тема №3. Невербальні прояви людини та їх характеристика.

Невербальне вираження особистості. Функції невербальних патернів взаємозв'язку. Невербальна інтеракція. Структура невербальної інтеракції. Підходи до вивчення інтеракції.

Тема №4. Невербальні прояви мови тіла.

Психодіагностика психологічних якостей особистості за особливостями будови тіла та його частин. Психодіагностика жестів, пози та ходи. Психодіагностичне значення оформлення зовнішності. Кольорова самопрезентація.

Тема № 5. Темперамент, характер та невербальні прояви людини.

Невербальні прояви темпераменту. Теорії темпераменту. Характер та його візуальні прояви. Риси характеру як індивідуально-психологічні властивості особистості. Типи акцентуованих особистостей. Невербальні прояви акцентуованої особистості.

Тема №6. Експресія обличчя і погляд як динамічні компоненти зовнішнього Я особистості.

Поняття про експресію обличчя. Характеристика мімічних рухів. Експресія обличчя та погляд. Погляд як показник відносин особистості.

Тема №7. Психодіагностика омани у спілкуванні

Різновиди омани та її способи. Психологічні чинники успішності омани та її викриття. Психологічні можливості викриття омани у спілкуванні.

Тема №8. Ознаки омани у спілкуванні

Емоції як джерело показників омани. Утруднення в мисленні як ознака брехні. Надмірний самоконтроль як ознака брехні у спілкуванні. Мовна поведінка та вокальні показники омани. Жести як джерело показників омани

Тема №9. Гендерні особливості невербальної поведінки особистості

Психологічні особливості чоловіків та жінок. Невербальні прояви гендерних особливостей.

Тема №10. Візуальна психодіагностика кримінальних ознак особистості

Психологічний портрет і його складання у правоохоронній діяльності. Візуальна психодіагностика кримінальних ознак особистості. Візуальна діагностика наркоманів.

Тема №11. Характеристика людини за допомогою графології.

Історія графології. Застосування графології в кримінології. Застосування графології у приватному житті. Використання зразків письма під гіпнозом. Загальна характеристика почерку. Можливості аналізу почерку. Національні особливості почерку.

Тема №12. Методика проведення діагностики за почерком.

Як проводити аналіз почерку. Загальна характеристика почерку. Нахил почерку. Натиск листа. Напрямок рядка. Відстань між словами і рядками. Величина полів, що залишаються. Розбірливість почерку. Наявність штрихів. Використання друкарських букв замість письмових. Підпис людини. Основні риси вдачі і віддзеркалення їх в почерках.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Основна:

1. Лабунская В. А. Психология экспрессивного поведения М., 1989. 280 с.

2. Лабунская В. А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание. Ростов - на-Дону, Феникс, 1999. 532 с.
3. Меграбян А. Психодиагностика невербального поведения Речь, 2001. 256 с.
4. Рюкле Х. Ваше тайное оружие в общении. Мимика, жест, движение М., 1996. 533 с.
5. Харцій О. М. Візуальна психодіагностика : навч. Посібник Львів: Магнолія 2006, 2018. 223
6. Шиліна А.А. / Візуальна психодіагностика у професійній діяльності поліції Гл.5, 5.3 // Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посіб./ [О.О. Євдокімова, І.В.Жданова, Д.В. Швець та ін.]; за заг. ред.В.В. Сокурєнко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 426 с. С. 68 – 88; С.271 - 284
7. Щёкин Г. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению : учеб.-метод. пособие. 3-е изд., стереотип К. : МАУП, 2007. 616 с.

Допоміжна:

8. Галян І.М. Психодіагностика : навч. посібник К. : Академвидав, 2009. 464 с.
9. Криволапчук В.О., Барко В.І., Клименко І.В Використання проєктивних методів психологічної діагностики у професійно-психологічному відборі кадрів до органів внутрішніх справ : практ. посібник К. : ДНДІ МВС України, 2014. 56 с.
10. Лабунская В. А. Невербальное поведение. Социально-перцептивный подход Ростов н/Д, 1986. 391 с.
11. Олійник О.О. Ділове спілкування: Навчальний посібник Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2009. 380 с.
12. Практическая психодиагностика Методики и тесты : учеб. пособие сост.: Д.Я. Райгородский Самара : БАХРАХ-М, 2002. 672 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

13. Пошукова система Google Академія (GoogleScholar) <http://scholar.google.com>

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти

Питання, що виносяться на залік.

1. Основні поняття невербальної психодіагностики.
2. Історичний розвиток невербальних компонентів спілкування.
3. Поняття "самомоніторинг", суть і значення.
4. Відмінності в національних формах загальноприйнятих жестів (вітання, «йди сюди», і ін.).
5. Функції невербальної поведінки особистості в міжособистісному спілкуванні.
6. Складні переговори, секрети невербальної дії.
7. Загальна характеристика невербальних засобів спілкування.
8. Поняття про невербальні інтеракції.
9. Види невербальних інтеракцій.
10. Структура невербальної інтеракції.
11. Підходи до вивчення інтеракції.
12. Функції невербальних патернів взаємозв'язку.
13. Візуальний контакт.
14. Погляд як невербальний компонент діагностики.
15. Простір і дистанція у взаємодії.
16. Види дистанцій за Холлом.
17. Жести як індикатори емоційного стану.
18. Види поз і їх характеристика.
19. Комунікативна проксеміка.
20. Функціонально-ролеві місця перебування.

21. Поліфонічна, багатофакторна типологія розташування оточення.
22. Статична (горизонтальна) модель комунікації.
23. Види форм столу при взаємодії між людьми.
24. Варіанти посадки людей.
25. Вирази кінесичних і проксемічних знаків.
26. Характеристика ручних жестів.
27. Міміка.
28. Форма жестів залежно від віку комунікантів.
29. Класифікації жестів.
30. Поза і її деталі.
31. Фізіогноміка.
32. Невербальні показники мови.
33. Характеристика сили і висоти голосу.
34. Створення візуального образу.
35. «Невербальні характеристики ролевого спілкування».
36. Розкрити суть графологічного методу.
37. Засоби використання графологічного методу.
38. Феномен обману, способи визначення обману.
39. Основні форми брехні.
40. Причини розпізнавання брехні.